

Kripkenstein semanttista realismia vastaan

JAAKKO REINIKAINEN

Johdanto

Saul Kripken (1982) Ludwig Wittgensteinin *Filosofisten tutkimusten* (1953) pohjalta muotoilema kielellisen merkityksen paradoksi on viime vuosikymmenien kuuluisimpia filosofisia ongelmia. Vaikka "Kripkensteinin" (eli siis Wittgenstein Kripken lukemana) paradoksi on moniulotteinen ja sen tarkka muoto kirjallisuudessa kiistelty, yleisesti sen katsotaan jakautuvan kolmeen keskeiseen alaongelmaan. Nämä tunnetaan nimillä *normatiivisuuden*, *virheen* ja *äärettömyyden* ongelmat. Tässä lyhyessä artikkelissa keskityn viimeisimpään eli (ekstensionaalisen) äärettömyyden ongelmaan. Pääväitteeni on, että useista ratkaisuyrityksistä huolimatta ongelma on edelleen ajankohtainen ja tarjoaa haasteen tietyn tyyppiselle semanttiselle realismille.

Martin Kuschin (2006, 10) mukaan kyseinen semanttinen realismi voidaan parhaiten ymmärtää väitteenä, että niin kutsutuilla "merkityslauseilla" on totuusehdot. Merkityslauseilla viitataan sellaisten väitelauseiden joukkoon, jotka sanovat jonkun tarkoittavan jotain määrättyä jollain merkkityypillä (tietyssä kontekstissa): esimerkiksi "Jones tarkoittaa yhteenlas-

kua '+'-merkillä" (tietyissä kontekstissa). Kuschin mukaan keskeinen ongelma on osoittaa, mikä tosimaailmassa voisi määrätä merkityslauseiden totuusehdot. Tämä on keskeisessä asemassa pyrittäessä vastaamaan Kripkensteinin skeptikon esittämään haasteeseen Jonesin semanttisesta käyttäytymisestä "+"-merkin kanssa. Skeptikon kuuluisa vaihtoehtoinen hypoteesi kuuluu, että yhteenlaskun sijaan Jonesin "+"-merkin käyttö noudattaakin itse asiassa toista matemaattista funktiota, nimittäin "qyhteenlaskua" (*quaddition*). Yhteenlaskun ja qyhteenlaskun argumentit ovat identtiset, mutta siinä missä yhteenlaskufunktio tuottaa arvoksi aina summan, qyhteenlaskun arvo kaikille 57:n ylittävälle käsitellyille luvuille on 5 tai yleisemmin "qumma" (*quum*). Yläraja 57 samoin kuin vaihtoehtoinen arvo 5 ovat sinänsä mielivaltaisia qumman määritelmässä. Tärkeintä on huomata, että niin kauan kuin kahden funktion argumentit ovat identtiset mutta arvot eroavat, täytyy niiden olla yhteensopimattomia. Skeptikon ensimmäinen yleinen haaste semanttiselle realismille velvoittaa osoittamaan, mitkä faktat määräävät, noudattaako Jones yhteenlaskun vai qyhteenlaskun funktiota (Kripke 1982, 11).

Haasteen pääasiallisena vastaajana toimii semanttiseksi dispositionalismiksi nimetty kanta, jonka mukaan merkityslauseiden totuusehdot voidaan yksilöidä puhujan dispositioiksi käyttäen sanoja ja symboleja tietyllä tavalla.¹ Jonesin tapauksessa tämä vaatii sen osoittamista, että oikealla intentiolla varustettuna ja suotuisissa olosuhteissa hän tuottaisi pelkästään summia yhteenlaskuongelmia kohdatessaan.

Artikkelin esitysjärjestys on seuraava. Ensin esittelen tarkemmin Kripkensteinin alkuperäisen ekstensionaalisen äärettömyyden ongelman ja seuraavaksi Kuschin laajennetun puo-

¹ Kripken selonteko ei erottele (mentaalisten) käsitteiden ja (kielellisten) merkitysten välillä, koska sikäli kuin molemmat sisältötyypit voidaan ymmärtää eräänlaisina sääntöinä tai normeina, koskee paradoksi molempia yhtäläisesti ainakin mitä tulee äärettömyyden ongelmaan.

lustuksen Kripkensteinille sekä tämän vastaukset joidenkin dispositionalistien ratkaisuehdotuksiin. Kolmanneksi esittelen uudempia, Kuschin puolustuksen huomioon ottavia kritiikkejä, joita vuorostani kritisoin. Keskeisessä roolissa keskustelussa tähän asti ovat niin kutsutut *ceteris paribus* (cp) -ehdot, joilla monet semanttiset dispositionalistit ovat pyrkineet puolustamaan kantaansa ja joihin Kuschin ja Kripkensteinin kritiikki kohdistuu. Neljänneksi tarkastelen kriittisesti kahta tuoretta yritystä tukea dispositionalismia turvautumatta ongelmallisiin cp-ehdoin.

Kripkensteinin ja ekstensionaalisen äärettömyyden ongelma

Ensi alkuun kertaan lyhyesti Kripken muotoilun ekstensionaalisen äärettömyyden ongelmalle. Skeptikko haluaa tietää, mitkä faktat määräävät, että "+"-merkillä Jonesin käyttämänä on se merkitys, mikä sillä on. Lähtökohtainen hypoteesi on, että Jones käyttää "+"-merkkiä kuten muutkin eli yhteenlaskun merkityksessä. Skeptikon vaihtoehtoinen hypoteesi taas tulkitsee Jonesin "+"-merkin käytön noudattavan yhteenlaskun merkitystä. Koska molemmat hypoteesit eivät voi olla tosia samaan aikaan, tulee ratkaisuehdotuksen osoittaa ne faktat, jotka määräävät, kumpi hypoteeseista pätee aktuaalisessa maailmassa. On huomattava, että onnistunut vastaus skeptikolle ei edellytä sen osoittamista, että Jonesin "+"-merkin käyttö noudattaa nimenomaan yhteenlaskun merkitystä: vastaukseksi riittää kuvata merkityksen määräävien faktojen luonnetta eikä niinkään sitä, minkä merkityksen ne sattuvat määräämään.

Sekä Kripken alkuperäisessä selonteossa että tässä artikkelissa skeptikon haasteen pääasiallisena vastaajana toimii semanttinen dispositionalismi. Dispositionalismin mukaan merkityksen, jossa Jones "+"-merkkiä käyttää, määrää Jonesin sisäinen kausaalisesti vaikuttava tila, joka saa tämän vastaamaan mihin tahansa yhteenlaskuongelmaan summalla eikä qumalla olettaen, että Jonesin intentio on noudattaa yhteenlaskua.

Dispositionaalinen tila voi olla joko fysikaalisesti tai mentaalisesti kuvailtu. Kripke kuitenkin näkee vastauksessa selvän ongelman: disposition ja oikean intention yhdistelmä ei riitä takaamaan, että Jones kykenee tosiasiallisesti vastaamaan *mihin tahansa* yhteenlaskuongelmaan summalla eikä qummalla siitä yksinkertaisesta syystä, että jotkut yhteenlaskuongelmat ovat liian suuria yhdenkään rajallisen yksilön ratkaistaviksi. Ehkäpä Jonesin laskentakäyttäytymistä tosiasiallisesti kuvaavan funktion identiteetti paljastuu vasta todella valtavilla luvuilla laskettaessa. Kyse ei ole vain siitä, miten rajallisen datamme valossa voimme *tietää* Jonesin käyttäytymistä tosiasiallisesti kuvaavan funktion, vaan siitä, mikä fakta Jonesissa itsessään määrää, että hänen havaittu käyttäytymisensä ylipäätään noudattaa mitään tiettyä funktiota. Dispositionalistin täytyy siis ensisijaisesti tarjota *periaatteellinen* selitys kyseisen faktan tai faktojen luonteesta, ei tarinaa episteemisestä pääsysteemistä niihin. Ensimmäinen tarjottu vastaus, jonka mukaan Jonesilla on dispositio antaa oikea vastaus mihin tahansa yhteenlaskuongelmaan, ei voi olla riittävä, koska kenelläkään rajallisella yksilöllä ei ole dispositiota antaa *ylipäänsä mitään vastausta* tietyn kardinaliteetin ylittäviin yhteenlaskutehtäviin. (Kripke 1982, 27.)

Dispositionalismin vastaus on yhtä suoraviivainen kuin ongelmanakin: "*Ceteris paribus*, jos Jonesin intentio on laskea *yhteenlaskua* eikä *qyhteenlaskua*, ja jos hän on oikeassa dispositionaalisisessa tilassa, tuottaisi hän summan vastauksena mihin tahansa yhteenlaskutehtävään." Avainlisäys on niin kutsuttu *ceteris paribus* (cp) -ehto, jonka käyttö etenkin erityistieteiden muotoilemissa laeissa on todellisuuden satunnaishäiriörikkauuden takia yleisesti hyväksytty käytäntö. Esimerkiksi kineettisen kaasuteorian sisältämä ideaalikaasun yhtälö tekee kaasumolekyylien elastisuuteen ja tilallisuuteen liittyviä cp-oletuksia, jotta se voisi paremmin kuvata kaasujen käyttäytymistä. Laki on luonteeltaan yksinkertaistava ja abstrahoiva, mutta sen tuottamat ennustustulokset ovat kuitenkin vahva argumentti sen totuuden puolesta. Dispositionalismin paranneltu strategia ehdottaa analogian avulla, että myös Jonesin laskentadispositioita voidaan täydentää sopivilla cp-ehdoilla.

Analogia-argumentti semanttisen dispositionalismin puolesta on myöhemmin osoittautunut suosituksi kannaksi siitä huolimatta, että Kripke melko suoraviivaisesti sen torjuu. Perusteita Kripkellä on kaksi. Ensinnäkään ei ole selvää, mitä Jonesin semanttisten dispositioiden idealisointi todellisuudessa tarkoittaisi, eli toisin sanoen minkälaisia vaikutuksia relevanttien kykyjen (työmuisti, elinikä jne.) rajattomalla kasvattamisella olisi. Kripke hylkää dispositioiden *idealisointiin* perustuvan ehdotuksen vähättelevin sanankääntein:

Kuinka ihmeessä voisin tietää mitä tapahtuisi, jos aivoihini survottaisiin ylimääräistä materiaa tai jos elinikäni pidentettäisiin taikaeliksiirillä? Varmastikin tällainen spekulatio tulisi jättää tieteiskirjailijoille tai tulevaisuudentutkijoille. Meillä ei ole minkäänlaista käsitystä siitä, mikä kyseisten kokeiden vaikutus olisi. Ne saattaisivat johtaa hulluuteeni tai jopa käyttäytymään qyhteenlasku-säännön mukaisesti. Lopputulos on ilmiselvästi epämääräinen ilman tarkennuksia näiden taianomaisten mieltälaajentavien prosessien luonteesta; ja jopa tarkennuksineen se on erittäin spekulatiivinen. (Kripke 1982, 27.)

Kripken väitteen ydin on, että mikäli cp-lisäyksen ehtona on näiden "kirjoittaminen auki" listana konkreettisia interventiota, on ilmiselvää, ettei tarvittavien keinojen tosiasiallisilla vaikutuksilla ihmiskehoon ja -mieleen ole mitään todellisuuspohjaa. Tämä luenta cp-ehdoista, jota voimme kutsua "idealisaatioksi", ei siis riitä osoittamaan skeptikon epäilyä vääräksi.

Idealisoidun luennan hylättyään Kripke jatkaa välittömästi toisella tulkinnalla tarvittavista cp-ehdoista, jota voimme tässä yhteydessä kutsua "abstrahoiduksi":

Jos minulle annettaisiin jollain tapaa kyky toteuttaa intentioni laskea luvuilla, jotka nykyisellään ovat liian isoja yhteenlaskettavakseni (tai ymmärrettäväkseni), ja mikäli toteuttaisin intentioni, silloin minulta kysyttäessä " $m + n$ " jonkin valtavien $m:n$ ja $n:n$ kohdalla vastaisisin näiden summalla (enkä niiden qummalla). (Kripke 1982, 28.)

Siinä missä idealisoitu tulkinta cp-ehdoista on muodoltaan yksinkertainen ehdollinen väittäjä, abstrahoitu luenta on muodoltaan kontrafaktuaalinen. Tärkein ero on, että jälkimmäisessä tapauksessa tarvittavia cp-ehtoja ei kirjoiteta auki, vaan ne jätetään yleisen luonnehdinnan ”riittävät keinot” alle. Tämä luonnehdinta on loogisesti vedenpitävä siinä mielessä, että mikäli kyseiset ehdot täyttyvät ja Jonesin intentio on yhteenlaskea eikä qyhteenlaskea, seurauksena välttämättä on, että hän minkä tahansa valtavanakin yhteenlaskuongelman tapauksessa antaisi vastaukseksi summan eikä qumman. Näin ”taianomaisten” (eli luonnontieteiden näkökulmasta kausaalisesti epämääräisten tai mahdottomien) interventioiden ongelma sivuutetaan.

Kriipke kuitenkin näkee abstrahoidun tulkinnan cp-ehdoista törmäävänsä toiseen, aivan yhtä vaikeaan ongelmaan, nimittäin kehämäisyyteen. Vastauksena kontrafaktuaaliseen muotoiluun Jonesin dispositioista skeptikko voi nimittäin kysyä, mikä sitten määrää, että Jonesin *intentio* on yhteenlaskea eikä qyhteenlaskea. Luonnollisesti emme voi olettaa tai stipuloida vastauksen olevan intentio yhteenlaskea, koska tämän skeptikko juurikin haastaa meidät osoittamaan. Toisaalta emme myöskään voi vedota Jonesin laskentakäyttäytymisen tuottamiin tuloksiin tämän intention yksilöimiseksi, koska kontrafaktuaalinen muotoilu dispositioista tekee sen identiteetin täysin riippuvaiseksi kyseisestä intentiosta.

Ainoaksi vaihtoehdoksi dispositionalistille jää vedota Jonesin intention *a priori* -luonteeseen. Tämäkään ei kuitenkaan skeptikkoa vakuuta. Mikä fakta määrää, että esimerkiksi Jonesilla itsellään on *a priori* tietoa yhteenlaskun eikä qyhteenlaskun funktiosta? Ei ole kuitenkaan uskottavaa, että Jones olisi mielikuvituksessaan kykenevä tarkistamaan jokaisen mahdollisen yhteenlaskutehtävän ja siihen antamansa vastauksen erikseen. Ei tosin ole selvää, miten muutoin ratkaisu *a priori* -tiedon identiteettiin olisi löydettävissä. Taaskaan vastaukseksi ei riitä rajata ongelmaa episteemiseen pääsyymme Jonesin intention yksilöintiin, koska tämän yksilöinnin ontologinen, faktuaalinen asema itsessään on skeptikon haasteen kohteena.

Yhteenvedona, jos dispositionalistin vastaus ekstensionaalisen äärettömyyden ongelmaan turvautuu relevanttien semanttisten dispositioiden luonteen määrittelemiseksi cp-ehtoihin, se kohtaa siis kahtalaisen haasteen. Idealisoidun tulkinnan ongelma on osoittaa, että kausaaliset interventiot, jotka ovat yhdessä välttämättömiä ja riittäviä yksilöidäkseen Jonesin yhteenlaskukäyttäytymisen tulokseksi aina summan eikä qumman, kykenevät tosiasiallisesti täyttämään tehtävänsä. Nykyinen luonnontiede kuitenkin vaikenee tarvittavien interventioden, kuten rajattoman työmuistin tai eliniän vaikutuksista ihmiseen, ja jos oletetaan, että luonnontieteet ovat todellisten luonnonlakien määritelmällinen mitta, on kyseisten interventioden vaikutus nykykatsannossa (ja todennäköisesti ylipäänsä) välttämättä epämääräinen. Abstrahoitu tulkinta cp-ehdoista kiertää kausaalisen epämääräisyyden ongelman muotoilemalla avainväitteen kontrafaktuaalisesti. Tällöin tarvittavia interventioita seurauksineen ei tarvitse kirjoittaa auki, koska niiden ei tarvitse noudattaa tunnettuja luonnonlakeja. Tässä tapauksessa ehdotuksesta tulee kuitenkin kehämäinen, koska Jonesin laskentakäyttäytyminen ei enää itsessään voi yksilöidä tämän intentiota eikä vaihtoehtoisia tapoja yksilöintiin ole tarjolla. Vetoaminen intention *a priori* luonteeseen ei auta, koska se ei sulje pois skeptikon vaihtoehtoista ehdotusta.

Kuschin analogia-argumentin jatkettu kritiikki

Kripkensteinin skeptisismi mukaan lukien ekstensionaalisen äärettömyyden ongelma on nostattanut joukon vastalauseita, joihin Kusch puolestaan on vastannut. Tässä osiossa keskityn Kuschin jatkettuun argumentaatioon skeptikon puolesta, seuraavassa taasen Kuschiin itseensä kohdistuneisiin argumentteihin, joihin vastaan myöhemmin. Avainasemassa ovat Jonesin semanttisia dispositioita täydentävät cp-ehtojen tulkinnat, joita jo Kripken alkuperäinen selonteko kritisoi.

Jerry Fodor (1992, 94–95) on eräs tunnetuimmista semanttisen dispositionalismin puolustajista. Hänen strategiansa on pitää kiinni Kripken muotoilemasta analogia-argumentista, jonka

mukaan semanttinen dispositionalismi on yhtä oikeutettu cp-ehtoihinsa kuin niitä hyödyntävät erityistieteetkin. Lyhyesti ilmaistuna Fodorin mukaan skeptikon kritiikki ei voi pitää paikkaansa, koska siinä tapauksessa valtaosa pätevistä tieteestämme joutuisi myöskin epäilyksen alaiseksi.

Kuschin vastastrategia on osoittaa analogia perusteettomaksi ja siten eristää erityistieteet semanttisen dispositionalismin kritiikiltä. Hänen mukaansa analogia ei ole pätevää kolmen (tai oikeastaan neljän) keskeisen eroavuuden vuoksi. Nämä voidaan nimetä *järjestelmällisyydeksi, lähentymiseksi* sekä *käänteisidealisaatioksi*.

- (1) *Järjestelmällisyys*. Tieteelliset cp-ehdoilla tuetut luonnonlait muodostavat keskinäisriippuvaisia järjestelmiä, kun taas semanttisen dispositionalismin "lait" eivät lukeudu minäkään tunnetun tieteellisen luokittelun piiriin. On *ad hoc* lukea tieteelliseksi laiksi esimerkiksi subjektin dispositio laskea mielivaltaisen suurilla luvuilla.
- (2) *Lähentyminen*. Vaikkakin kontrafaktuaaliset tieteelliset cp-lait tekevät epätosia olettamuksia maailmasta, voidaan lakien ennustamia data-arvoja kokeellisesti lähentää todellisuuden ilmiöiden kanssa. Ei kuitenkaan ole selvää, kuinka lähentää esimerkiksi dispositiota laskea mielivaltaisen suurilla luvuilla tosiasiallisten laskentadispositioiden kanssa.
- (3) *Käänteisidealisaatio*. Tieteelliset cp-lait kuten ideaalikaasun yhtälö sisältävät tiettyjä selventäviä yksinkertaistuksia muun muassa molekyylien tilallisuudesta ja keskinäisestä vetovoimasta. Periaatteessa näitä idealisaatioita voidaan purkaa käänteisesti suhteessa tiettyyn dataan ottamalla enemmän muuttujia huomioon, jolloin lain soveltaminen yksittäistapauksessa muuttuu tarkemmaksi. Ei ole kuitenkaan mitenkään selvää, kuinka käänteisidealisaatiota voisi soveltaa mielivaltaisen suuren laskentadisposition tapauksessa. (Kusch 2006, 102.)

Kusch käsittelee myös neljättä, asteen monimutkaisempaa yhtäläisyyttä semanttisen dispositionalismin ja erityistieteiden välillä, mutta se ei nähdäkseni ole yhtä keskeinen tai vahva itse analogia-argumentin kritiikin kannalta (Kusch 2006, 104–105). Kuten alla argumentoin, tärkein cp-ehtojen käyttöön liittyvä eroavaisuus dispositionalismin ja erityistieteiden välillä voidaan selittää *Järjestelmällisyys*-kohdalla.

Semanttisen dispositionalismin paluu

Kaikki eivät kuitenkaan hyväksy Kuschin analogia-argumentin kritiikkiä. Kai-Yuan Cheng (2009) vastustaa kaikkia kolmea pääasiallista eroavaisuutta. Ensinnäkin hän väittää, että semanttisen dispositionalismin asettamat lait, esimerkiksi dispositio laskea mielivaltaisen suurilla luvuilla, voidaan nähdä osana keskinäisriippuvaista järjestelmää. Esimerkkiehdotukseksi hän tarjoaa seuraavat laskentakäyttäytymistä säätelevät "lait":

- (SD1) Vastauksena mihin tahansa kahteen yhteenlaskuongelmaan " $m + n$ " ja " $n + m$ ", jotka sisältävät valtavia lukuja, antaisin niiden summan molemmissa tapauksissa.
- (SD2) Vastauksena mihin tahansa kahteen yhteenlaskuongelmaan " $(m + n) + r$ " ja " $m + (n + r)$ ", jotka sisältävät valtavia lukuja, antaisin niiden summan molemmissa tapauksissa.
- (SD3) Vastauksena kertomisongelmaan " $m \times n$ ", jonka sisältämät luvut ovat valtavia, antaisin yhteenlaskun " $m + m + m + \dots$ " kertaa n summan. (Cheng 2009, 411.)

Kusch on oikeassa siinä, että mille tahansa joukolle hatusta vedettyjä yleistyksiä ei voida antaa tieteellisen lain asemaa. Cheng kuitenkin väittää, että keskinäisriippuvaiset yleistykset (SD1)–(SD3) eivät ole hatusta vedettyjä, ainoastaan eivät aktuaalisia siinä mielessä, ettei mikään tunnettu tiede tosiasiallisesti käytä niitä selityksissään. Tästä ei kuitenkaan seuraa, ettei sellaista tiedettä voisi olla olemassa, ja Cheng huomauttaakin, että

useimmiten kypsien tieteellisten lakien muotoutumiseen on kulunut satoja vuosia. Chengin argumentin ydin Kuschin *Järjestelmällisyyttä* vastaan siis on, että

[t]odistaakseen semanttisen dispositionalismin vääräksi tulisi osoittaa, onko olemassa minkäänlaisia käsitteellisiä esteitä rakentaa keskinäisriippuvaisten lakien järjestelmä semanttisen dispositionalismin pohjalle. Tätä Kusch ei tee. (Cheng 2009, 412.)

Siinä missä Kusch pitää tieteellisen lain yhtenä välttämättömänä mittana sen käyttämistä *aktuaalisessa* tieteellisessä selittämisessä yhdessä muiden lakien kanssa, Chengin mukaan ehto on liian vaativa. Sen sijaan riittää, ettei potentiaalisen käytännön selittämisen esteenä ole minkäänlaisia *käsitteellisiä* ristiriitoja. Eli niin kauan kuin semanttinen dispositionalismi on käsitteellisesti ristiriidaton, ovat sen asettamat yleistyksen potentiaalisesti kelpollisia tieteellisiksi laeiksi. Tämä riittää semanttisen dispositionalismin tarkoituksiin, koska olisi kohtuutonta vaatia siltä valmiita tieteellisiä lakeja sen historiallisen kehityksen alkuvaiheessa. Pääasia ei sitä paitsi ole osoittaa, että Jones on nimenomaan yhteenlaskija, vaan että on olemassa jokin nomologisesti kuvailtava fakta, joka määrää onko hän yhteenlaskija vai qyhteenlaskija.

Semanttisen dispositionalismin paluun torjunta

Näkemykseni mukaan Chengin argumentti on voimaton Kuschia vastaan. Cheng esittää, että on Kuschin vastuulla osoittaa käsitteellinen ristiriita semanttisen dispositionalismin asettamisessa laeissa, mikä käytännössä vaatii sen osoittamista, että Jonesin on *aktuaalisesti mahdotonta* laskea valtavilla luvuilla. Mutta Kripken alkuperäisen argumentin ydin on juurikin, ettemme voi nykytieteen valossa tietää, miten Jones käyttäytyisi valtavien lukujen parissa sikäli kuin hänelle annettaisiin tosiasiallinen, ”auki kirjoitettu” kyky käsitellä niitä. Koska emme voi tietää tätä, emme voi myöskään kieltää, että hän tuottaisi summia eikä qummiä laskiessaan valtavilla luvuilla. Cheng olettaa,

että semanttisen dispositionalismin totuudelle riittää, että sen asettamat lait ovat episteemisessä mielessä *mahdollisesti empiirisiä*. Tämä tarkoittaa, että kunhan on käsitteellisesti mahdollista, että Jones osoittautuu jonkin tulevan, ei-vielä-aktuaalisen tieteen nomologisissa selityksissä yhteenlaskijaksi eikä qyhteenlaskijaksi (tai toisinpäin) myös valtaviin lukujen kanssa, on semanttinen dispositionalismi oikeutettu nykykatsannossa.

Ongelma kuitenkin on, että skeptikon argumentin mukaan Jonesin käyttäytyminen valtaviin lukujen parissa on empiirisesti epä määräistä *nykyisen* luonnontieteen mittapuulla. Tämä on totta: esimerkiksi nykyinen psykologia tai kognitiotiede eivät kerro, minkälaisia kausaalisia seurauksia rajattomalla työmuistilla ja eliniällä olisi ihmiseen. On tietenkin *loogisesti mahdollista*, ja siten käsitteellisesti ristiriidatonta, että jokin myöhempi, kehittyneempi tiede paikkaa tämän aukon tietämyksessämme ja kertoo, olisiko Jones yhteenlaskija vai qyhteenlaskija valtaviin lukujen parissa. Mutta formaali looginen mahdollisuus ei riitä nostamaan Chengin ehdottamia yleistyksiä (SD1)–(SD3) empiiristen, aitojen tieteellisten lakien joukkoon. Ero sattunaisen yleistysten joukon ja aitojen tieteellisten lakien välillä on juurikin, että vain jälkimmäisiä tosiasiallisesti käytetään empiirisissä selityksissä. Mikäli pelkkä *episteeminen mahdollisuus* tulla käytetyksi empiirisissä selityksissä riittäisi aidon tieteellisen lain asemaan, tulisi myös skeptikon vaihtoehtoiset merkityshypoteesit laskea tieteellisiksi laeiksi. Ristiriitaiset hypoteesit eivät kuitenkaan voi olla tosia yhtä aikaa: vain käyttö aktuaalisen tieteen empiirisissä selityksissä voi ratkaista, kumpi hypoteesi on aito laki.

Cheng argumentoi myös kolmea muuta Kuschin esiin nostamaa eroavuutta vastaan, millä suunnalla hänen argumenttinsa ovatkin pätevämpiä. Nähdäkseni analogiaa semanttisen dispositionalismin ja erityistieteiden cp-ehtojen käytön välillä ei voidakaan kokonaan kieltää. Samanlaisuuksien yleisin lähde löytyy uskoakseni niin kutsutusta teorioiden alimääräytymisen ongelmasta. Tyypillisesti tiede toimii keräämällä dataa, paikan-tamalla säännön mukaisuuksia ja selittämällä nämä säännön-

mukaisuudet yleistävällä hypoteesilla, joskaan ei aina tässä järjestyksessä. Alimääräytyneisyyden ongelma on, että mikään määrä dataa ei voi loogisesti todentaa hypoteesia, ainoastaan mahdollisesti falsifioida sen, koska data itsessään ei sulje pois vaihtoehtoisia hypoteeseja. Yleisesti ottaen on siis aina olemassa lukematon määrä äärellisen datan kanssa yhteensopivia hypoteeseja. Ensi näkemältä tilanne vaikuttaa identtiseltä semanttista dispositionalismia kohtaavan ongelman kanssa: hypoteesin sijalla on merkityslause "Jones tarkoittaa yhteenlaskua '+'-merkillä" ja "datan" sijalla taasen on Jonesin aktuaalinen laskentakäyttäytyminen. Dispositionalismi myöntää, että tarvitsemme cp-ehdon täydentämään hypoteesia, koska kukaan ei tosiasiallisesti ole kykenevä laskemaan valtavilla luvuilla. Tämä vastaa *idealisoitua* luentaa cp-ehdoista. Mikään ei kuitenkaan käsitteellisesti (tai loogisesti) sulje pois mahdollisuutta, että kontrafaktuaalisesti Jonesille voisi antaa tarvittavat kyvyt laskea valtavilla luvuilla, kuten Cheng argumenttinsa aluksi huomauttaa. Tämä vastaa *abstrahoitua* luentaa cp-ehdoista. Molempia tulkintoja tapaa säännöllisesti myös erityistieteiden parissa, joten missä tarkalleen ottaen analogia menee pieleen?

Ratkaiseva ero koskee, ei niinkään itse alimääräytymisen ongelman luonnetta, vaan selittämisen suuntaa, joka semanttisen dispositionalismin tapauksessa on käänteinen erityistieteisiin nähden. Erityistieteet pyrkivät selittämään tiettyyn ilmiöön pohjautuvan datan hypoteesiin nojautumalla, kun taas semanttisen dispositionalismin tarkoitus on "selittää" itse hypoteesi, nimittäin sen merkitysisältö. Tämä tapahtuu samastamalla merkityslauseen "Jones tarkoittaa yhteenlaskua '+'-merkillä" totuusehdot Jonesin dispositioihin tuottaa (vain) summia vastauksena yhteenlaskuongelmiin. Skeptikko haastaa dispositionalismin osoittamaan takeet sille, että Jones todellakin tuottaa vain ja ainoastaan summia, eli siis kertomaan mistä tarvittavat totuusehdot koostuvat. Tätä varten teoria joutuu turvautumaan cp-ehtoihin. Mutta kuten jo Kripkensteinin alkuperäinen argumentaatio osoittaa, kaksi mahdollista tulkintaa cp-ehdoista

(idealisointi tai abstrahointi) päätyvät joko otaksumaan perusteettomia kausaalisia vaikutuksia tarvittavien cp-interventioiden luonteesta tai sitten muotoilemaan interventiot kehämäisesti sikäli kuin Jonesin intentiota ei voida yksilöidä erillään hänen antamistaan vastauksista. Chengin yritys siirtää argumentin todistustaakka Kuschille käytännössä trivialisoi väitteen, jota hän itse puolustaa. Emme tarvitse cp-ehtoja todentamaan, että on (missä mielessä tahansa) *mahdollista*, että Jones on yhteenlaskija eikä qyhteenlaskija. Tämän seikan skeptikko auliisti myöntää jopa empiirisen mahdollisuuden muodossa. Pelkkä vaihtoehtoisten mahdollisuuksien salliminen ei kuitenkaan vielä kerro mitään siitä, mikä mahdollisuus sulkee pois muut eli toteutuu. Tämän osoittamiseksi on välttämätöntä, että tarvittavat cp-ehdot perustuvat aktuaaliseen tieteelliseen selittämiseen eivätkä johonkin tulevaisuuden mahdolliseen, nykyisellään käsitteellisesti ristiriidattomaan tieteeseen. Sellaista tiedettä ei toistaiseksi ole näkyvillä, joten skeptikon argumentti pysyy pystyssä, mistä syystä Chengin Fodorin analogiaa seuraileva argumentti kaatuu ratkaisevasti jo *Järjestelmällisyyden* kohdalla.²

Semanttinen dispositionalismi ilman cp-ehtoja I

Tässä vaiheessa toivon valottaneeni tarpeeksi niitä syviä ongelmia, jotka vaivaavat semanttista dispositionalismia. Väitettä, että on olemassa jokin nomologinen fakta, jonka perusteella Jonesin "+"-merkin käyttö noudattaa joko yhteenlaskun tai qyhteenlaskun funktiota, ei voida oikeuttaa cp-ehtoihin vetoamalla. Jotkut tuoremmat semanttisen dispositionalismin kannattajat hylkäävätkin cp-ehdot hyödyllisinä teorialle, jota he pyrkivät puolustamaan toisin keinoin. Seuraavissa osioissa esittelen ja kritisoin kahta kyseisenlaista kirjoittajaa, Arvid Båvea (2020) ja Jared Warrenia (2020). Heidän strategioitansa yhdistää väite, että Kripkensteinin skeptikolla on epäuskottava näkemys

² Myös esimerkiksi Robert Kowalenko (2009) kritisoi Kuschin *Järjestelmällisyys*-eroa samoin argumentein kuin Cheng.

dispositioista. Toisaalta on mielenkiintoista, että heidän näkemysensä epäuskottavuuden juuresta ovat päinvastaiset: Båven mielestä Kripkensteinin kuva dispositioista on liian monimutkainen, kun taas Warrenin mukaan se on liian yksinkertaistettu. Väitän, ettei kumpikaan semanttisen dispositionalismin uudistautumisyritys onnistu kaatamaan ekstensionaalisen äärettömyyden kritiikkiä.

Båve aloittaa uudelleenmuotoilemalla semanttisen dispositionalismin avainväitteen, jota hän pitää Kripken jäljiltä epäuskottavana:

Se on yhtä epäuskottavaa kuin että *alkuluvun* tarkoittaminen koostuisi dispositiosta kertoa jokaisesta luvusta, onko se alkuluku vai ei. *Alkuluvun* tarkoittaminen on uskottavampaa samastaa sen kanssa, että hyväksyy jotain ilmiselvää, mikä voidaan nähdä "alkuluvun" määritelmänä, ja samaan tapaan yhteenlaskun tarkoittamiselle "+"-merkillä. (Båve 2020, 1756.)

"Jollain ilmiselvällä" Båve viittaa Christopher Peacocken (1990) ehdotukseen, että "+"-merkin merkitys tai *plus*-käsitteen omaamiseksi tulisi ymmärtää dispositiona hyväksyä sen määritelmä. Båven uusi versio eroaa kuitenkin edeltäjästään siinä, ettei se turvaudu cp-ehtoihin tai ideaaliolosuhteisiin kuvatesaan määritelmän hyväksymisolosuhteita, jotka Kuschin (2006, 130) mukaan johtavat alkuperäiseen dilemmaan.

Båven ehdotus ottaa paradigmatkseen konjunktion käsitteen omaamiseksi, joita hän kuvailee seuraavasti:

(D) x omaa käsitteen JA ainoastaan jos, tietylle käsitteelle c ,

- (i) jokaiselle propositiolla p, q , jos x (a) harkitsisi $p:n$ (tai $q:n$) päättelemistä joukosta $f(c, p, q)$ sopivan ajan verran, ja (b) x :llä ei olisi motivoivaa perustetta vastustaa päätelmää, silloin x välittömästi päättelisi $p:n$ (tai $q:n$) seuraavan joukosta $f(c, p, q)$

ja

- (ii) jokaiselle propositiolle p, q , jos x (a) harkitsisi p :n (tai q :n) päättelemistä joukosta $f(c, p, q)$ sopivan ajan verran, ja (b) x :llä ei olisi motivoivaa perustetta vastustaa päätelmää, silloin x välittömästi päättelisi $f(c, p, q)$:n seuraavan p :stä ja q :sta.³ (Båve 2020, 1757.)

Ehdot (i) ja (ii) vastaavat konjunktion eliminointi- ja tuontisääntöjä. Ehdotus lukeutuu nimellä "inferentiaalisten roolien semantiikka" (*inferential-role semantics*) tunnetun semantiikan teorian piiriin, joka uskottavasti lasketaan semanttisen dispositionalismin versioksi, joskaan Båve ei ole sitoutunut inferentialismiin kaikkien käsitteiden kohdalla. Hänen hypoteesinsa on, että jos (D) selittää onnistuneesti konjunktion omaamiseddot, jokin samanlainen lavean inferentialistinen ja dispositionalistinen tarina soveltuu myös monille muille käsitteille. Itse pyrin osoittamaan, että (D) ei riitä tapaustutkimukseksi skeptikon ekstensionaalisen äärettömyyden ongelmaa vastaan.

Suurin haaste (D):lle on selvittää erinäiset vastaesimerkit, joissa ehdot (i) ja (ii) joko eivät toteudu, kun niiden intuitiivisesti tulisi, tai sitten toteutuvat, kun niiden intuitiivisesti ei tulisi. (D) on semanttisen dispositionalismin teorioille yleisen ongelman edessä erityinen, sillä Båve pyrkii ratkaisemaan ongelman "vähittäis-" eikä "tukkukaupalla", eli siis turvautumatta joko idealisoiituihin tai abstrahoiituihin cp-ehtoihin, joiden tarkoitus on hoitaa kaikki poikkeukset kerralla. Kuten hän hyvin tiedostaa, tämä vaikuttaa loputtomalta urakalta, koska niin yk-

³ Alkuperäinen lainaus:

- (i) for every proposition p, q , if x were to (a) consider inferring p (or q) from $f(c, p, q)$ for an appropriate amount of time, and (b) have no motivating reason against this inference, then x would immediately infer p (or q) from $f(c, p, q)$
and
(ii) for every proposition p, q , if x were to (a) consider inferring $f(c, p, q)$ from p and q for an appropriate amount of time, and (b) have no motivating reason against this inference, then x would immediately infer $f(c, p, q)$ from p and q .

sinkertaisia kuin ehdot (i) ja (ii) ovatkin, on silti olemassa ennalta määrittelemätön, mahdollisesti ääretön joukko mahdollisia olosuhteita, joissa dispositioiden manifestoituminen epäonnistuu joko a) subjektin virheen tai b) tämän äärellisen luonteen vuoksi. Vaihtoehto a) vastaa paradoksin virheen ongelmaa, kun taas b) vastaa ekstensionaalisen äärettömyyden ongelmaa. Tässä yhteydessä keskityn ainoastaan tarkastelemaan, kuinka (D) selviytyy ekstensionaalisen äärettömyyden ongelmasta.

Avain (D):n toiminnalle on ilmaisu ”harkita päättelemistä” (*considering to infer*). On hyvä muistaa, että ekstensionaalisen äärettömyyden ongelma ilmenee dilemmana kahden epäkelvon ratkaisun välillä. Yhtäältä on olemassa niin monimutkaisia propositioita (tai valtavia numeroita), joita yksikään äärellinen subjekti ei voi käsitellä konjunktion osapuolina. Toisaalta, vaikka jotenkin sivuuttaisimmekin äärellisyyden tuomat rajat, ainoa ei- *a priori*, faktuaalinen tapa yksilöidä itse käsittelyprosessia määrittävä intentio käy viittaamalla subjektin abstrahoidun laskentakäyttäytymisen tuloksiin, mikä johtaa kehämäisyyteen. Sanamuoto ”harkita päättelemistä” ratkaisee dilemman molemmat puolet esittämällä, että ennen kuin subjekti voi tehdä tietyn päätelmän, tulee hänen kyetä harkitsemaan sen premissejä ja johtopäätöstä. Harkintavaiheessa subjekti ei vielä ole hyväksynyt päätelmää eli vetänyt johtopäätöstä premisseistä, vaan ainoastaan punnitsee kyseisen päätelmän uskottavuutta. Dilemman ensimmäinen puoli ratkeaa siten, että jokainen propositio, joka on liian monimutkainen subjektin harkittavaksi, on myöskin liian monimutkainen tämän pääteltäväksi; siten subjekti ei voi myöskään *epäonnistua* päättelemään liian monimutkaisilla propositioilla. Båven sanoin:

Sisällyttämällä päätelmien harkintaehdon (D):hen voimme ratkaista äärellisyyden ongelman. Oletan, kuten näyttää luonnolliselta, että subjekti voi harkita päätelmää vain, jos hän voi harkita sen premissejä ja johtopäätöstä. Mutta tästä seuraa välittömästi, että propositioille, jotka ovat liian monimutkaisia harkittaviksi, ehdot (i) ja (ii) eivät tosiasiallisesti täyty, ja siten (D):stä ei seuraa, että JA-käsitteen omaajat tosiasiallisesti tekevät kyseisiä päätelmiä. Siten harkittavaksi

liian monimutkaiset propositiot eivät ole vastaesimerkki (D):lle. (Båve 2020, 1759.)

Kyseinen strategia poikkeaa radikaalisti edellä käsitellyistä vasta-argumenteista skeptikolle. Fodorin, Chengin ja Kowalenkon pääajatus oli käyttää cp-ehtoja tukemaan väitettä, että Jones on (yhteen)laskija myös valtavien lukujen parissa. Vastaus olettaa implisiittisesti, että käsitteen omaamisesta seuraa, *ceteris paribus*, että subjekti on pätevä käyttämään ja soveltamaan käsitettä yksittäisissä tapauksissa. Mutta koska Båven mukaan käsitteen omaaminen (tai jonkin merkin käyttäminen sen merkityksen mukaan) tulisi ymmärtää ainoastaan dispositiona hyväksyä sen määritelmä, voi hän väittää, että

omatakseni käsitteen YHTEENLASKU (tai tarkoittaakseen yhteenlaskua "+"-merkillä) subjektin ei tarvitse osata yhteenlaskea kovinkaan hyvin, saati omata dispositiota yhteenlaskea mitkä tahansa kaksi lukua. Hänellä ei esimerkiksi tarvitse olla minkäänlaista käsitystä, kuinka laskea kaksinumeroisilla luvuilla kuten 68 ja 57 (eli siis siirtää lasku muistiin jne.) (2020, 1759–1760.)

Båven väite tukeutuu siihen, että (D):stä ei seuraa minkäänlaista vähimmäistä monimutkaisuustasoa propositioille, joita subjektin täytyy kyetä käsittelemään, jotta tämä voi omata JA-käsitteen. Analogisesti tämä pätee vähimmäiskardinaliteetille lukuja, joilla subjektin tulisi osata laskea, jotta omaa yhteenlaskun käsitteen. Tämä on kieltämättä erikoinen käsitys käsitteen omaamisesta, koska se irrottaa täysin erilleen käsitteen omaamishdot ja kyvyn soveltaa sitä käytännön tilanteissa. Uskoakseni voidaan siis olettaa, että Båve ei näkisi ristiriitaa subjektissa, joka omaisi yhteenlaskun käsitteen muttei silti edes normaalioloissa kykenisi ratkaisemaan niinkään yksinkertaista laskua kuin $1 + 1$ niin kauan, kuin subjekti kuitenkin hyväksyisi yhteenlaskun määritelmän.

Toinen Båven ehdotusta kohtaan mahdollisesti heräävä epäily kohdistuu kysymykseen, tekeekö se päättelystä liian vedenpitävää. Toisin sanoen voidaan kysyä, onko ylipäänsä kuvi-

teltavissa tapauksia, joissa (D):n sisältämät kontrafaktuaalit olisivat epätosia, mikä taasen voisi johtaa sen tautologisuuteen. Tässä kohtaa tarkentavat lisäykset *sopivan ajan verran, motivoivat perusteet ja neuraalisten toimintahäiriöiden puute* astuvat kuvaan. Båven ehdotuksen toinen tärkeä piirre käsitteen omaamiseksi ja käyttötaitojen eron lisäksi on väite, että kaikki vastaesimerkit (D):lle voidaan ratkaista näiden kolmen lisäyksen avulla yhdessä päätelmän harkinnan kanssa, jolloin ongelmallisiin cp-ehtoihin ei tarvitse turvautua. (Tilaa säästääkseni en tässä yhteydessä kertaakaan, kuinka tarkalleen tämä Båven mukaan tapahtuu.) Nämä ehdot myöskin antavat vastauksen ekstensionaalisen äärettömyyden ongelman toiseen puoleen, eli kuinka Jonesin laskentakäyttäytymistä säätelevä intentio tulisi yksilöidä. Jones voi käsitellä ainoastaan lukuja (tai propositioita), joita hän voi harkita. Siksi mitkä tahansa kaksi propositiota, joita hän tosiasiallisesti voi harkita yhdessä kolmen erityisliisäyksen kanssa, johtavat siihen, että on täysin määrättyä, että Jones pääättelee ainoastaan (D):n mukaan. Suhteutettuna alajoukkoon propositioita, joita Jones voi harkita (kutsukaamme niitä ”harkittaviksi propositioiksi”), hän välttää sekä virheet että oudot vaihtoehtoiset yksilöntihypoteesit. Tämän hintana tosin on, ettemme vielä voi sanoa mitään Jonesin tosiasiallisista kyvyistä käyttää JA-käsitettä (tai laskea yhteenlaskua).

Båven ehdotuksen kritiikki

Seuraavaksi tarkastelen kahta argumenttia (D):tä vastaan. Ensimmäinen on, jos ei heikompi niin ainakin luonnosmaisempi, koska se nojaa osin intuitioihin käsitteen omaamisesta, kun taas toinen edustaa suoraviivaisempaa skeptikon ajattelun soveltamista.

Eräs tapa arvostella (D):tä olisi väittää, että se poikkeaa liikaa intuitioistamme siitä, mitä ”käsitteen omaaminen” tarkoittaa, kahdella tavalla. Ensinnäkin näyttää siltä, että tietyn käsitteen, esimerkiksi yhteenlaskun, attribuomisen tarkoitus on sanoa joltain subjektin kyvyistä laskea. Mutta mitä virkaa on attribuoida yhteenlaskun käsite jollekulle, jolle propositio ”1 + 1” on liian

monimutkainen harkittavaksi? Nähdäkseni olisi intuitiivista päätellä, ettei tällainen subjekti yksinkertaisesti omaa yhteenlaskun käsitettä, vaikka hänellä on dispositio hyväksyä sen määritelmä. Båve saattaisi myöntää, että jonkinlainen objektiivinen vähimmäisraja harkittavien propositioiden monimutkaisuudelle on välttämätön. Tämän sisällyttäminen (D):hen on kuitenkin kaukana yksinkertaisesta, koska silloin käsitteen omaaminen ei enää olisi täysin selitettävissä subjektin dispositioiden pohjalta. Toinen intuitiivinen ongelma (D):ssä on, että subjektit, joilla on radikaalisti eriävät kyvyt harkita propositioita, näyttäisivät yksinkertaisesti omaavan eri käsitteet. Tähän Båve saattaisi vastata, että ero harkintakyvyssä on analoginen eron laskentakykyjen kanssa.

En tässä yhteydessä pyri kehittämään ensimmäistä vastausta Båve kohtaan tämän pidemmälle. Jo sanotun perusteella on kuitenkin selvää, ettei (D) edusta niin kutsuttua ”suoraa” vastausta Kripkensteinin skeptikolle, koska se edellyttää luopumista eräistä keskeisistä intuitioistamme käsitteen omaamisesta.⁴ Onnistuneen vastauksen skeptikolle ei kuitenkaan tarvitse olla suora, ja olisi epäreilua vaatia Båvelta aukottomia perusteluja intuitioidemme hylkäämiselle yhden artikkelin rajoissa. En siis pidä yllä mainittuja ongelmia sellaisinaan kohtalokkaina (D):lle.

Kääntykäämme seuraavaksi suoraviivaisemman skeptisen vastaväitteen puoleen. Toinen tapa kritisoida (D):tä on kysyä, mikä fakta määrää, että subjekti x omaa JA-käsitteen eikä esimerkiksi käsitettä QJA:

(Q) x omaa käsitteen QJA vain jos, jollekin käsitteelle c ,

- (i) jokaiselle propositiolle p, q , jos x (a) harkitsisi $p:n$ (tai $q:n$) päättelemistä joukosta $f(c, p, q)$ sopivan ajan verran, ja (b) x :llä ei olisi motivoivaa perustetta vastustaa päätelmää, silloin x välittömästi päättelisi $p:n$ (tai $q:n$)

⁴ Kusch (2006, Luku 1) erittelee tarkemmin, minkälaisia ”intuitioita” (tai yleistä filosofista kuvaa) käsitteistä ja merkityksestä Kripkensteinin paradoksi koettelee.

seuraavan joukosta $f(c, p, q)$, paitsi jos valtava määrä vuosia on kulunut x :n syntymästä, missä tapauksessa x pääättelee ainoastaan p :n eikä koskaan q :n seuraavan

ja

- (iii) jokaiselle propositiolla p, q , jos x (a) harkitsisi p :n (tai q :n) päättelemistä joukosta $f(c, p, q)$ sopivan ajan verran, ja (b) x :llä ei olisi motivoivaa perustetta vastustaa päätelmää, silloin x välittömästi päittelisi $f(c, p, q)$:n seuraavan p :stä ja q :sta, paitsi jos valtava määrä vuosia on kulunut x :n syntymästä, missä tapauksessa x pääättelee aina q :n eikä koskaan p :n seuraavan.

Kuten serkkunsa qyhteenlasku, (Q) on tietenkin täysin mieltävaltainen, emmekä normaalisti koskaan ajattelisi kenenkään omaavan kyseistä käsitettä. Mutta mikä fakta määrää tämän? Emme voi vedota subjektin havaittuun käyttäytymiseen todisteena suuntaan tai toiseen, koska (Q):n hypoteettisen ehdon mukaan relevantti ero ilmenee kaikkien havaittujen tapausten tuolla puolen aivan kuten alkuperäisessä paradoksissa. Subjektin käyttäytymistä ei kuitenkaan voi selittää molemmilla käsitteillä, koska on olemassa loogisesti mahdollisia tapauksia, joissa ne johtavat ristiriitaan, taaskin samoin kuin alkuperäisessä paradoksissa. Olettaen, että käsitteet voidaan yksilöidä funktioina, sikäli kuin kahden funktion argumentit ovat samat mutta arvot eroavat, täytyy niiden olla yhteensopimattomia.

Yleisempi skeptinen seikka jota (Q) tavoittelee on, että vaikkakin ekstensionaalisen äärettömyyden ongelmaa yleensä käsitellään kirjallisuudessa vain lukujen valtaavuuden tai propositionien monimutkaisuuden *itsensä* kannalta, koskee ongelma myös yleisemmin niitä *ulkoisia olosuhteita*, joissa käsitteen tai termin merkityksellinen sovellus tapahtuu. "Samaan tapaan jatkaminen" voi tarkoittaa joko itse käsitteen ekstension ominaisuuksien tai sitten sen soveltamisen olosuhteiden jatkumon seuraamista. Olosuhteet voidaan taasen jakaa niihin, joissa jokin ominaisuus joko subjektissa itsessään tai tämän ympäristössä pysyy vakiona. Tämä toinen tapa ymmärtää "samaan ta-

paan jatkaminen" sivuutetaan usein, koska kanonisen esimerkin luvut eivät ole kovin joustavia mitä tulee niiden "ilmenemiseen ympäristössä". Tästä huolimatta, kuten Kripke jo varhaisessa vaiheessa huomauttaa, koskee ongelma myös sellaisia termejä ja käsitteitä, joiden ekstensiot voivat vaihtaa ilmenemisympäristöään:

Luulen oppineeni termin "pöytä" sillä tavoin, että osaan käyttää sitä ennalta määrittelemättömästä määrästä tulevia olioita. Voin siis soveltaa termiä uusiin tilanteisiin, vaikkapa kun astun Eiffel-torniin ensimmäistä kertaa ja näen pöydän sen juurella. Voinko vastata skeptikolle, joka olettaa, että "pöydällä" menneisyydessä tarkoitin pöyhää, jolloin "pöyhä" tarkoittaa mitä vaan pöytää, joka ei ole Eiffel-tornin juurella, tai tuolia, joka siellä on? (Kripke 1982, 19.)

On huomauttamisen arvoista, että kyseessä voisi olla sama pöytä, jonka subjekti on kohdannut aiemmin muualla kuin Eiffel-tornin juurella, ja skeptikon kysymys olisi silti pätevä nimenomaan siksi, että (ajalliset, paikalliset, kulttuuriset, elämänterralliset jne.) olosuhteet ovat termin kahdella käyttökerralla erilaiset. Mikäli kuitenkin keskitytään vain (D):n tapausesimerkkiin, voidaan toki esittää, että propositiot ovat samanlaisia kuin luvut: niiden ekstensioiden ilmenemismuodot eivät vaihtele tuolien tapaan. Mutta ratkaisevassa asemassa ovat ekstensioiden vaihtuvien olosuhteiden lisäksi myös propositioiden harkinnan olosuhteet. Sikäli kuin harkinta on jotain, joka tapahtuu ajassa ja paikassa, voi skeptikko kysyä, josko jokin harkinnan ulkoisissa olosuhteissa, ehkäpä subjektin syntymästä kuluneiden vuosien määrä, on osa tosiasiallista "samaa tapaan jatkamisen" sisältöä, joka yksilöi subjektin käyttämän käsitteen, merkityksen tai intention. Yksinkertaistaen skeptikko siis haluaa tietää, mikä fakta määrää, että x omaa käsitteen, jonka kuvaamiseen (D) soveltuu (Q):n sijaan.

Argumenttini siis on, että mahdollisten JA-käsitteen alaan kuuluvien propositioiden luokan rajoittaminen harkittaviin propositioihin ei auta ratkaisemaan ekstensionaalisen äärettömyyden abstrahointipuoliskoa (kts. ed.). Syy on, että kahta mitä

tahansa x :n kannalta harkittavaa propositiota voidaan harkita erilaisissa ulkoisissa olosuhteissa, joista yhdessä x vaikuttaa seuraavan (D):tä, toisessa taas (Q):ta ja kolmannessa jotain aivan muuta. Vaikka harkitsevuusehto onnistuu rajaamaan vaihtoehtoja ja kiertämään ekstensionaalisen äärettömyyden ongelman idealisaatiopuoliskon, lankeaa se jälkimmäisen puoliskon haasteeseen yksilöidä ainutlaatuinen, muut vaihtoehdot pois sulkeva intentio tai käsite/merkitys. Båven mainitsemat kolme erityislisäystä eivät tähän ongelmaan auta, koska skeptikon kysymys koskee itse harkinnan jatkuvuuden määräytymistä.

Seuraavaksi tarkastelen kahta mahdollista tapaa vastata sovellettuun skeptikon kritiikkiin, jotka nähdäkseni ovat Båvelle tarjolla. Ensinnäkin Båve voi väittää, että intentio on yksilöitävissä *a priori*. Mutta kuten jo näimme, skeptikko haastaa myös *a priori* tiedon intentioista ja merkityksistä sikäli kuin sen ymmärretään perustuvan jonkinlaiseen faktaan. Eräs mahdollisuus Båvelle puolustaa *a priori* tietoa voisi nojata tämän Peacockelta perimään ajatukseen dispositiosta hyväksyä käsitteen määritelmä. Siinä tapauksessa hänen tulisi kuitenkin ottaa kantaa Kuschin Peacockea vastaan kohdistamaan kritiikkiin, josta mainitsin edellisen osion alussa. Tätä hän ei artikkelissaan tee.

Toinen tapa, jolla Båve voisi puolustautua olisi kieltää, että proposition harkitseminen olisi edes periaatteessa riippuvainen harkitseminen ulkoisista olosuhteista missään mielessä. Argumentin kannalta keskeistä asiaa ei tietenkään voi stipuloida puoleen tai toiseen, joten se tulisi näyttää toteen itsenäisin keinoin - mutta kenelle vastuu sen muotoilemisesta lankeaa? Tapaus muistuttaa Chengin ja Kowalenkon väitettä, että on Kuschin vastuulla osoittaa semanttisen dispositionalismin muotoilemien lakien käsitteellinen ristiriitaisuus. Analogisesti Båve voisi väittää, että todistuksen taakka on skeptikolla, jonka tulisi osoittaa, että harkitseminen täytyy olla riippuvainen ulkoisista olosuhteista, eli siis että x :n olisi mahdotonta omata (Q). (D):n sijaan Vastakkainen riittävä väite, jota Båve siten katsoisi puolustavansa, kuuluisi että on mahdollista, että harkinta ei ole riippuvainen ulkoisista olosuhteista, eli toisin sanoen on mahdollisesti faktuaalista, että x omaa käsitteen JA eikä QJA. Tämä

ei kuitenkaan päde, koska skeptikon vastuulla ei ole osoittaa alkuperäisen hypoteesin mahdottomuutta, vaan ainoastaan tarjota vaihtoehtoinen hypoteesi, joka a) on yhteensopiva havaintojen kanssa, b) loogisesti mahdollinen, ja c) ristiriitainen alkuperäisen hypoteesin kanssa. Epäilyn kohteena ei siten niinkään ole mikään yksittäinen hypoteesi (merkityslause) vaan merkityslauseiden faktuaalinen status tosimaailmassa. Skeptikon iskulause kuuluu: jos kaikki mitä tiedämme on mahdollisuus, emme vielä tiedä mikä on todellisuus; ja epäilläksemme todellisuutta riittää tietää mikä on mahdollista.

Semanttinen dispositionalismi ilman cp-ehtoja II

Viimeinen käsittelemäni kirjoittaja on Jared Warren (2020). Hänen kunnianhimoinen tavoitteensa on antaa suora, dispositionalistinen vastaus kaikkiin kolmeen keskeiseen paradoksin teemaan eli virheen, normatiivisuuden ja äärettömyyden ongelmiin. Toisin kuin Båve, jonka mukaan Kripke tarjoaa epäuskottavan kuvan semanttisesta dispositionalismista monimutkais-tamalla sitä liikaa, Warren väittää, että sopivan monimutkaiset selonteko dispositioista on juuri mitä tarvitaan Kripkensteinin hirviötä vastaan. Hän kylläkin jakaa Båven näkemyksen, että cp-ehdot eivät semanttista dispositionalismia pelasta (Warren 2020, 258, 261).

Lähin esikuva Warrenin ehdotukselle löytyy Kripken mainitsemasta algoritmisesta vastauksesta, jonka strategia on vähentää niitä tarvittavia dispositioita, jotka yhdessä ovat välttämättömiä ja riittäviä tekemään Jonesista yhteenlaskijan. Warren aloittaa erottelemalla kaksi dispositiotyyppiä:

(YKSINKERTAINEN) S :llä on yksinkertainen dispositio tehdä φ kontekstissa C joss S tekee φ :n C :ssä välittömästi, ei välillisesti muiden toimintojen kautta.

(MONIMUTKAINEN) S :llä on monimutkainen dispositio tehdä φ kontekstissa C joss S tekee φ :n välillisesti muiden

toimintojen seurauksena, joihin S:llä on dispositio C:ssä.⁵ (Warren 2020, 262–263.)

”Välilliset toiminnot” viittaavat tietoisiin vastakkaisena alitajuntaisiin, välittömiin prosesseihin. Siinä missä yksinkertainen dispositio ilmenee subjektille refleksinomaisena vastauksena, monimutkainen dispositio sisältää tietyn määrän tietoista hallintaa esimerkiksi yhteenlaskutehtävän välivaiheita suorittaessa. Raja yksinkertaisten ja monimutkaisten toimintojen välillä voi vaihdella: tottunut laskija voi vastata laskutehtävään ”68 + 57” suoraan ”125”. Jokaisen subjektin kohdalla tulee kuitenkin vastaan yhteenlaskuongelmia, joiden ratkaisuun subjektilla ei ole dispositioita, yksinkertaisia tai monimutkaisia. Algoritmistrategian alkuperäinen ajatus oli, että Jones on oppinut algoritmin vastata yhteenlaskutehtäviin niiden summalla vaikkakaan hänellä ei ole tosiasiallista kykyä toteuttaa algoritmia täydellisesti (Kripke 1982, 16–18). Vastaukseen liittyvät ongelmat on jo käsitelty aiemmin, ja ne kiteytyivät cp-ehtojen perusteetomaan käyttöön. Warren kuitenkin uskoo, että algoritmistrategia tarjoaa parhaan mahdollisuuden ratkaista paradoksi, jos vain ymmärrämme algoritmistrategian oikein. Tätä tarkoitusta varten hän esittelee toisen, korkeamman tason erottelun dispoitioiden välillä:

(SINGULAARINEN) S:llä on singulaarinen dispositio tehdä φ kontekstissa C joss S:llä on yksinkertainen (tai monimutkainen) dispositio tehdä φ kontekstissa C.

(KOMPOSITIONAALINEN) S:llä on kompositionaalinen dispositio tehdä φ kontekstissa C joss φ :n tekeminen on (tai olisi) S:n sidottujen yksinkertaisten (tai monimutkaisten)

⁵ Alkuperäinen sitaatti:

“(SIMPLE) S has a simple disposition to φ in situation C iff S φ s in C directly, not by way of performing any intermediate actions or activities.

(COMPLEX) S has a complex disposition to φ in situation C iff S φ s in C as a result of performing some intermediate actions or activities that S is disposed to undertake in C.”

dispositioiden toistettavien sovellusten tuote C:ssä.⁶ (Warren 2020, 264.)

Avainvaatimus kompositionaalisille dispositioille on, että ne ovat "sidottuja". Tämä tarkoittaa, että esimerkiksi dispositio yhteenlaskea ymmärretään yhdenlaisen disposition suhteena toisenlaiseen dispositioon. Alkuperäinen algoritmistrategia ymmärsi tämän suhteen koostuvan monimutkaisesta yhteenlaskemisen dispositiosta, jota konstituoii äärellinen joukko yksinkertaisia dispositioita toteuttaa aritmeettisiä operaatioita. Warrenin ehdotus kääntää asetelman ympäri: dispositio yhteenlaskea ei ole monimutkainen *singulaarinen* dispositio vaan *kompositionaalinen* dispositio, joka koostuu potentiaalisesti äärettömästä joukosta määrätysti sidottuja yksinkertaisia tai monimutkaisia singulaarisia dispositioita suorittaa aritmeettisiä operaatioita. "Sidottuna" oleminen tarkoittaa, että

kohdatessaan yhteenlaskuongelman [subjekti] Ludwigilla on dispositio aloittaa ensimmäinen aritmeettinen operaatio, ja tämän valmistuttua hänellä on dispositio siirtyä aloittamaan järjestyksessä toinen operaatio. Hänellä ei ainoastaan ole dispositiota suorittaa vaihe kaksi samaan tapaan kuin hänellä on dispositio suorittaa vaihe yksi. Sen sijaan hänellä on dispositio suorittaa vaihe kaksi vaiheen yksi jälkeen, tässä kontekstissa. Ja sidottujen dispositioiden joukossa on olemassa viimeinen vaihe, jonka aikana prosessi on saatettu loppuun. (Warren 2020, 265.)

Warren ottaa esimerkiksi joukon väriarvostelmia, joiden muoto on "Väri n näyttää samalta kuin väri $n + 1$ ". Tämän tyyppin arvostelmien tekeminen on singulaarinen yksinkertainen disposi-

⁶ Alkuperäinen sitaatti:

"(SINGULAR) S has a singular disposition to φ in situation C iff S has a simple (or complex) disposition to φ in C .

(COMPOSITE) S has a composite disposition to φ in situation C iff φ ing is (or wouldbe) the output of the iterated application of S 's linked simple (or complex) dispositions, in C ."

tio. Se on välttämättä äärellinen dispositio, koska yksikään subjekti ei voi tehdä ääretöntä määrää arvostelmia. Tapauksessa, jossa singulaariset dispositiot ovat sidottuja, subjektilla ei ainoastaan ole (yksinkertaista tai monimutkaista) singulaarista dispositiota suorittaa aritmeettisia operaatioita, vaan myöskin kompositionaalinen dispositio. Kompositionaalinen dispositio sitoo yksittäiset vaiheet yhteen siten, että ensimmäisen vaiheen suorittaminen johtaa määrätysti toiseen vaiheeseen, aina viimeiseen vaiheeseen asti. Ei siis ole olemassa singulaarista *aktuaalista* dispositiota, joka mahdollistaa subjektin yhteenlaskun valtavilla luvuilla, vaan ainoastaan potentiaalisesti ääretön sarja äärellisiä, singulaarisia dispositioita sopivasti sidottuina, jotka yhdessä muodostavat kontrafaktuaalisen kompositionaalisen disposition yhteenlaskea (tai qyhteenlaskea). Warrenin sanoin:

Puhuessani Ludwigista suorittamassa tiettyä vaihetta ja siten "siirtymässä" seuraavaan, nojaan siihen faktaan, että Ludwigin dispositiot ovat rakenteellisesti sidottuja, niin että suoritettuaan vaiheen k on olemassa määrätty fakta siitä, mikä seuraava vaihe prosessissa on. (Warren 2020, 265)

On aika toistaa iänikuinen skeptinen kysymys siitä, mikä on se "määrätty fakta" joka takaa, että aritmeettiset operaatiot, riippumatta näiden valtavuudesta, suoritettaisiin yhteenlaskueikä qyhteenlaskufunktion mukaan. Kuinka Ludwigin kompositionaalista dispositiota hallitseva intentio tulisi yksilöidä? Mikään singulaarinen dispositio, oli se yksinkertainen tai monimutkainen, ei voi määrätä tätä ilman sortumista perusteettomiin cp-ehtoihin, kuten olemme nähneet. Warren pyrkii ratkaisemaan ongelman sellaisten singulaaristen sidottujen dispositioiden joukon avulla, jotka yhdessä muodostavat kompositionaalisen disposition. Singulaaristen dispositioiden joukon täytyy olla potentiaalisesti ääretön, koska vähempi ei riitä antamaan määrättyä vastausta valtaviiin yhteenlaskuongelmiin. Kyseessä ei ole tosiasiallinen suoriutuminen, vaan ainoastaan sitä hallitsevan intention yksilöinti. On huomattava, että komposi-

tionaalinen dispositio itsessään ei tätä määrää; sen sijaan sen itsensä luonteen määrää joukko sidottuja singulaarisia dispositioita (Warren 2020, 267). Mutta mikä sitten määrää, että potentiaalisesti ääretön joukko sidottuja singulaarisia dispositioita koostaa kompositionaalinen disposition yhteenlaskea eikä yhteenlaskea? Ilmeinen ongelma on, että jos "sidottuna oleminen" itsessään ymmärretään singulaarisena dispositiona, Ludwig huomaakin äkkiä venyneensä äärettömyyksiin, mikä ei ole mahdollista äärelliselle subjektille.

Warrenin tarjoama ratkaisu yksilöintiongelmaan liittyy hänen ratkaisunsa virheen ongelmaan. Tietyissä mielessä virheen ongelma on yhdensuuntainen yksilöintiongelman kanssa, koska emme voi arvottaa subjektin antamaa vastausta virheelliseksi ilman tietoa siitä, mitä funktiota hänen dispositiona noudattaa. Selvyyden vuoksi tarkastelen tilannetta kuitenkin vain yksilöintiongelman pohjalta.

Warrenilla on vastauksena ongelmaan niin sanottu "siivilöinti"-strategia, joka sisältää kolme yhdessä riittävää ehtoa yksilöimään yhteenlaskun eikä yhteenlaskun subjektin intentioniksi. Ehdot ovat:

(NORMAALIUS) Tilanne w on *normaali* S :lle vain siinä tapauksessa, etteivät ulkoiset eivätkä sisäiset tekijät häiritse S :n yleistä kognitiivista toimintaa w :ssä.

(M -YLEISYYS) S :llä on M -yleinen dispositio tehdä φ joukossa konteksteja C , joss ylivoimaisessa enemmistössä erityisiä tilanteita w kontekstissa C S tekee φ :n.

(VAKAUS) Vastaus a kysymykseen on *vakaa* ainoastaan, mikäli itsenäisten tapausten lisääntyessä suhdeluvulla $ei-a$ -vastausten ja a -vastausten välillä on taipumus lähestyä nollaa.⁷ (Warren 2020, 271–272.)

⁷ Alkuperäinen sitaatti:

"(NORMALCY) A situation w is *normal* with respect to S just in case neither external nor internal factors are interfering with S 's general cognitive functioning in w .

Ehdot ovat tarkoituksella verrattain väljiä, koska Warren ajattelee, että keskeinen ongelma dispositionalisteille on ollut vaa-tia "normaaliolosuhteiden" määritelmän sisältävän virheiden mahdottomuuden. Warrenin normaalissa, M -yleisessä tilanteessa, missä subjektin vastaukset yhteenlaskuongelmiin ovat vakaita, virheet sen sijaan ovat mahdollisia. Muutoin ehdotus on ytimeltään dispositionalismin hengen mukainen: virheelliset vastaukset tulisi yksilöidä suhteessa subjektin normaaleissa, M -yleisissä tilanteissa antamiin vastauksiin. "Mutta," kysyy skeptikko, "mikä määrää, että mahdolliset poikkeamat ovat aitoja virheitä eivätkä todiste siitä, että subjekti noudattaa toista funktiota kuin oletimme?" Warren vastaa:

Ludwig seuraa yhteenlaskufunktiota eikä qyhteenlaskufunktiota, koska hänen kompositionaaliset dispositionsa itsessään viime kädessä koostuvat erinäisistä singulaarisista dispositioista, joiden tapauksessa olemme jo ratkaisseet virheen ongelman. Meidän tulisi edellyttää, että kaikki nämä koostavat singulaariset dispositiot ovat itsessään M -yleisiä ja vakaita normaaleissa olosuhteissa. Eli kun Ludwig tekee virheen ja unohtaa siirtää ykkösen laskumuistiin 17. vaiheessa yhteenlaskuongelmaa, hän tekee virheen summan laskemisessa, eikä seuraa oikein qumman laskemista, koska hänellä on vakaa, M -yleinen dispositio siirtää ykkösen laskumuistiin 17. vaiheessa ongelmaa normaaleissa olosuhteissa. Jos hän noudattaisi qyhteenlaskufunktiota, hänellä ei olisi tätä dispositiota. Joten niin kauan kuin sekä monimutkaisia että kompositionaalisia dispositioita kuvaillaan yksinkertaisten

(M -GENERAL) S has an M -general disposition to φ in a class of situations C , if in the overwhelming majority of specific situations w in C , $S \varphi$ s.

(STABILITY) An answer a to a question is *stable* just in case as the number of independent repeated trials increases, the ratio of non- a answers to a answers tends to zero."

ja singulaaristen dispositioiden avulla, jotka ovat vapaat virheistä, myöskin ylempi taso on vapaa virheistä ja epämääräisyydestä. (Warren 2020, 273.)

Warrenin ehdotuksen kritiikki

Uumoilemani vika Warrenin ehdotuksessa koskee kysymystä, mikä määrää, milloin Ludwigin yksinkertaisten, sidottujen dispositioiden toiminta *pysähtyy*. Vaikka hyväksymmekin, että tiettyssä kontekstissa Ludwigin sidotuilla yksinkertaisilla dispositioidella on kontrafaktuaalinen potentiaali tuottaa ääretön sarja määrättyjä laskutoimituksia, paradoksin kannalta on aivan yhtä keskeistä, että prosessilla on myös määrätty päätepiste, eikä ainoastaan, että jokainen yksittäinen vaihe siinä on faktuaalisesti yksilöitävissä. Antaakseen määrätyn vastauksen mihin tahansa yhteenlaskuongelmaan Ludwigin tulee pysähtyä tietyn operaatiovaiheen n kohdalla. Sen ei tarvitse olla oikea kohta, vaan Ludwig voi hyvinkin tehdä virheen ja laskea liian vähän tai liian pitkälle. On kuitenkin välttämätöntä, että hänellä on paitsi kyky jatkaa aritmeettisiä operaatioita valtavan kokoluokan lukuihin saakka, myös kyky pysäyttää prosessi jossain vaiheessa. Näin Warren myös toteaa asian olevan: ”sidottujen dispositioiden parissa on olemassa viimeinen vaihe, jonka aikana prosessi on saatettu loppuun” (Warren 2020, 265).

Argumenttini on, että Warrenilla ei ole perusteita väittää, että Ludwigin sidotuilla dispositioidella suorittaa määrättyjä aritmeettisiä operaatioita tiettyssä järjestyksessä olisi myös määrätty pysähtymispiste. Hänen teoriaansa kohtaava ”pysähtymisongelma” on siis käännteinen muihin dispositionalistisiin ehdotuksiin nähden. Näiden perinteinen ongelma on osoittaa, kuinka rajallisella yksilöllä voisi olla kyky ylipäänsä tuottaa potentiaalisesti äärettömän kokoluokan yhteenlaskutuloksia. Warrenin viitekehyksessä Ludwigilla taas kylläkin voidaan sanoa olevan potentiaalisesti ääretön kompositionaalinen dispositio tuottaa jonkinlainen potentiaalisesti ääretön vastaus mihin tahansa laskuongelmaan, mutta vastaavasti ei ole ollenkaan

selvää, onko hänellä rajallisille olioille tyypillinen kyky pysäyttää prosessi tietyn vaiheen n jälkeen.

Tässä vaiheessa voidaan kysyä, kuinka ihmeessä rajallisen subjektin pysähtyminen voi muodostaa ongelman dispositionalismille – eikö juurikin pysähtymisen estämisen pitänyt olla teorialle vaikea pala? Ensinnäkin täytyy nähdä, että pysähtymisen syyllä on väliä. Mikäli Ludwig pysähtyy kesken suorittamansa aritmeettisen algoritmin, koska sattuu nukahtamaan tai menehtymään nälkään, ei voida sanoa, että hän on antanut vastauksen tiettyyn yhteenlaskuongelmaan. Syy on sama kuin minkä turvin muut dispositionalistit voivat kiistää vastaavien kontingenttien, itse laskenta-algoritmille ulkoisten häiriöiden relevanssin sen identiteetille: niistä ei voida päätellä, etteikö Ludwig olisi jatkanut vastauksensa antamista tietyissä ideaalisissa tai abstrahoiduissa olosuhteissa. Pysähtymisongelman ratkaisemiseksi Warrenin täytyy osoittaa itse laskentadispositioiden tasolla, että Ludwig pysähtyy tietyssä kohtaa laskentaansa.

Ongelma on, että kontrafaktuaalinen kompositionaalinen dispositio itsessään ei voi sisältää vastausta kysymykseen, missä kohtaa Jonesin laskenta aktuaalisessa maailmassa pysähtyy, koska kyseinen dispositio on luonteeltaan puhtaan potentiaalinen. Aktuaalista pysähtymiskohtaa n ei voi lukea kontrafaktuaalisen disposition potentiaalista samasta syystä kuin kontrafaktuaalisen disposition yksilöimää merkitystäkään ei voida: dispositionalismin hypoteesi ”Jonesin dispositio on yhteenlaskea” on abstraktissa mielessä yhtä hyvä kuin skeptikon vaihtoehtoinen hypoteesi, koska kontrafaktuaalinen abstraktio ei voi vedota aktuaalisiin, ”auki kirjoitettuihin” kausaaliisiin seurauksiin kuten idealisoitu luenta dispositioista voi. Warren voi korkeintaan väittää, että on *a priori* tiedettävissä, että Ludwig pysähtyy jonkin n :n kohdalla muista kuin kontingenteista ulkoisista syistä. Mutta mikä määrää, että kyseinen *a priori* -oletus on tosi? Ongelma vastaa aiempien dispositionalistien yrittästä vedota funktioiden välillä valitsevan intention *a priori* -luonteeseen, mikä ei kuitenkaan yksinään riitä sulkemaan pois skeptikon vaihtoehtoista *a priori* -oletusta.

Warren tarvitsee jonkin aktuaalisen, ei-kontrafaktuaalisen elementin Ludwigissa selittääkseen, että tämän kompositionaalinen kontrafaktuaalinen dispositio määrätysti pysähtyy jonkin $n:n$ kohdalla. Kuten nähtiin, aktuaalinen intentio ei tähän riitä. Mutta myöskään mikään aktuaalinen dispositio ei tarjoa pelastusta, koska Ludwig tarvitsee jokaista yhteenlaskutehtävää varten oman aktuaalisen "pysähtymisdisposition", sillä jokaisella uudella yhteenlaskutehtävällä on eri pysähtymisluku n . Kellään rajallisella subjektilla ei kuitenkaan voi olla ääretöntä määrää tällaisia dispositioita. Seurauksena on, ettei Warren pysty sulkemaan pois mahdollisuutta, että jossain valtavilla luvuilla laskettaessa Ludwigin kompositionaalinen kontrafaktuaalinen dispositio jatkaisi äärettömyyksiin saakka pysähtymättä ja siten epäonnistuisi antamaan ylipäänsä mitään vastausta tiettyyn yhteenlaskutehtävään. Tästä taasen seuraa, että Ludwigin käyttäytyminen "+"-merkin kanssa ei ole määrättyä aktuaalisessa maailmassa.

Erityislaatuisuudestaan huolimatta Warrenin ehdotus kohtaa siis viime kädessä saman perimmäisen ongelman kuin muutkin dispositionalistiset teoriat, eli yrityksen yhdistää äärellinen subjekti äärettömään funktioon määrättyllä tavalla. Siinä missä muiden dispositionalistien ongelmana on ylipäänsä ulottaa subjektin laskentadispositiot valtaviin lukuihin, Warrenin haasteena on löytää määrätty, aktuaalinen pysähtymispiste itse subjektin dispositioiden tasolta. Alkuperäinen ongelma säilyy, ja Kripkensteinin hirviö on jälleen vaatinut uuden uhrin.

Johtopäätökset

Kuten itse paradoksin sisältö, myös sen seuraukset ovat kirjallisuudessa kiisteltyjä. Kuten on tunnettua, Kripke luonnostelee myös skeptisen ratkaisun paradoksiin. Sen asema on niin ikään kiistanalainen. Mitä tulee ekstensionaalisen äärettömyyden kritiikin jälkipyykkiin, on skeptisen ratkaisun pääviesti nähdäkseni, Kuschia seuraten, seuraava: ei ole olemassa totuusehtoja merkityslauseille; ei minkäänlaisia faktoja siitä, mikä tietyn väitelauseen propositionaalinen sisältö kontekstissa on tai onko

jonkin käsitteen soveltaminen kontekstissa semanttisesti oikein vai väärin (Kusch 2006, 10, 27).

En tässä artikkelissa voi sen syvemmin ottaa kantaa skepti-
sen ratkaisun uskottavuuden puolesta tai paneutua sitä koh-
taan esitettyyn kritiikkiin. Pää tarkoitukseni oli kritisoida para-
doksen haasteen pääasiallista vastaajaa eli semanttista disposi-
tionalismia ekstensionaalisen äärettömyyden ongelman avulla.
Semanttinen dispositionalismi ei tietenkään ole ainoa mahdol-
linen semanttisen realismin muoto, joskin se on mahdollisesti
kaikista keskeisin ja ainakin tähän asti suosituin niin kutsuttu-
jen ”naturalisoitujen” semanttisten teorioiden keskuudessa.
Teorian perinteinen ongelma paradoksin valossa on ollut löytää
uskottava näkemys cp-ehdoista, joilla tukea subjektin semantti-
sia dispositioita, joskin näimme, että myös jotkut tuoreemmat
dispositionalistit suhtautuvat cp-ehtoihin kriittisesti. Ei ole kui-
tenkaan selvää, mitä korvaavia vaihtoehtoja semanttisella dis-
positionalismilla on tarjota, kuten Båven ja Warrenin ehdotuk-
sille edellä esitetyt ongelmat osoittavat. Näin ollen jo neljättä
vuosikymmentään lähestyvä keskustelu jatkuu edelleen.

Tampereen yliopisto

Kirjallisuus

- Båve, Arvid (2020), ”Semantic dispositionalism without exceptions”,
Philosophical Studies 177, 1751–1771.
- Fodor, Jerry (1992), *A Theory of Content and Other Essays*. Cambridge
MA: MIT Press.
- Cheng, Kai-Yuan (2009), ”Semantic dispositionalism, idealization,
and *ceteris paribus* clauses”, *Minds & Machines* 19, 407–419.
- Kowalenko, Robert (2009), ”How (not) to think about idealisation and
ceteris paribus-laws”, *Synthese* 167, 183–201.
- Kripke, Saul (1982), *Wittgenstein on Rules and Private Language*. Cam-
bridge MA: Harvard University Press.
- Kusch, Martin (2006) *A Sceptical Guide to Meaning and Rules: Defending
Kripke’s Wittgenstein*. Trowbridge: Cromwell Press.
- Peacocke, Christopher (1990), ”Content and norms in a natural world”,
teoksessa E. Villanueva (toim.), *Information, Semantics, and Episte-
mology*. Oxford: Blackwell, 57–76.

- Warren, Jared (2020), "Killing Kripkenstein's monster", *Noûs* 54:2, 257-289.
- Wittgenstein, Ludwig (1958/1953), *Philosophical Investigations*. Kääntänyt saksasta englanniksi G.E.M. Anscombe. Oxford, Blackwell. Suom. *Filosofisia tutkimuksia*, kääntänyt Nyman, Heikki. WSOY, 2001.

